

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИИ

Бр. 12.

У Новом Саду, 31. августа 1911.

Год. IV.

САДРЖАЈ: Школа и дух времена. — Школа рада. — Постанак „Шк. Уредбе“ од 1872. год. — Педагошки преглед: Основна школа у Русији. — Учитељство: Скупштина срп. учит. Конвикта у Н. Саду. — Уређење учит. плаћа у Будимпешти. — Из Школеке Самоуправе: Срп. Нар. Цркв. Школски Савет. — Срески учит. зборови: Седница учит. збора будимеке епархије. — Из праксе: Како сам учио једног аналфабету. — Преглед књига: Мађарски Буквар и Читанка за II. р. од Јована Иекруљева, — Cellerie, Lucien: Esquisse D'une science pédagogique. Les faits et les lois de l' education. Paris, Alcan, 1910. — Немачка педагошка шгампа. — Белешке. — Нове књиге. —

Школа и дух времена.

Проучавајући историју педагогике доћићемо до уверења, да је школа пролазила кроз све фазе еволуције, кроз које је пролазило и човечанство. — Циљ школе се мењао према принципима, који су доминирали у појединим периодима еволуције људскога рода. Школе су пак од увек сматране као средство, којима су поједине врсте власти гледале да ојачају положај свој и да осигурају себи дугу владавину спремајући себи — помоћу школе — подмладак однегован у духу владајућег система. Сва је срећа по човечанство што су идеални школски радници васпитајући омладину у духу времена, уједно предочавали јој напредније принципе, загревали ју за исте и подстицали, да им она временом осигура победу. Да није било код школских, радника тог идеалног рада, настао би застој у еволуцији људској, као што је то било у средњем веку и као што је то још и сад случај код Кинеза.

За данашњу школу не можемо рећи, да има да постигне само једну одређену сврху, него према томе коме служи школа: религији, држави, народности или помаже остварењу социјалних начела, има свака врста школе своју посебну главну цел, по којој се означаје и карактер школе. Како је власт религије над школама још увек јака, државна власт — која се свуда труди, да ојача

владајућу народност — у напону је своје снаге, а социјализам се труди да себи присвоји и осигура школу, имају данашње школе пред собом ове циљеве: верски, народносни, а на помолу је социјални. — Наша народна школа пак, специјално има пред собом ове циљеве: морално религиозни, народносни, домољубиви, даље „да ствара једноплеменску Угарску државу“. Много циљева!

Као што видимо из наведенога оти-мају се о школу, као о златну јабуку. Сви је називају народном школом, јер је намењена народу, али уз услов, да васпита народ у оном духу, који ће бити погодан да послужи остварењу оних циљева, које поједине врсте власти захтевају од школе, да их постићи има.

Но како су речене власти међу собом још доста толерантне, то поједине школе радећи на остварењу главног циља, не занемарују са свим ни циљеве других власти.

Школске власти прописују шта се има у школама учити, пишу и издају књиге, одређују начине којима имају учитељи предавати, приређују продужне курсеве и узорна предавања, за учитеље. Учитељи најбрижљивије пазе у раду свом на дидактичка и методичка правила, кидају се и раде — као н. пр. специјално у нашим школама предају 25 предмета — на испитима показују

добре успехе, али живот нам показује да је сав тај рад Сизифов посао. И данас је у потпуној снази Фенелонова тврдња, да деца у школи много чују, а ништа не запамте. Ученици за најкраће време забораве све, сем читати, писати и нешто рачунати. Забораве пак из простог разлога, што ми морамо деци да пунимо главу са оним стварима, чију примену у животу нити имају прилику да виде, нити ће их она икада моћи у животу применити. Народ не цени школу, јер он — сем писања и читања — не види никакву корист од школе. И глобе се родитељи што не шаљу децу у школу, па и поред глоба добар % деце ни не завири у школу. — Установљене су и поновне школе, да обнове и утврде знање стечено у основној школи, али сви знамо, да је и тај рад потпуно неуспешан. Све ишчезава из памети с разлога тога, што тежиште целокупног школског рада није положено на прави стабилан темељ.

Моје је уверење, да овакове школе какве су данас, праву љубав народну никад неће задобити, јер су оне народне школе само по имену.

Данашња школа наглашава, да она не спрема васпитанике за извесну струку живота, него се а) са формалне стране труди, да хармонијски развије све деце урођене способности а б) са материјалне се стране труди, да снабде ученике са оним знањем, које ће побудити и утврђивати у деци домољубива религијска чувства итд. кратко речено: школа има да развија урођене способности ученика у сврху, да корисно послужи држави, религији, народу и т. д. Но власти школске неће да виде, да сав тај идеални рад школе све донде неће вредити ништа, до год школа не прегне да помогне васпитанику свом у првом реду да му осигура материјални опстанак, те да стога читаво тежиште школског рада треба да базира, не на ослонцу који нема везе са животним приликама и потребама околине васпитаника, него треба да се баш на истима темељи.

Развијајући урођене способности васпитаника својих, школа треба да се служи таким средствима, која ће у првом реду помагати васпитаника да у материјалном погледу буде обезбеђен. Данас је доба материјализма. И школа ако хоће да задобије поверење и љубав народа, мора одговарати народним потребама односно мора се прилагодити духу времена. При свом раду пак школа треба да настоји, да доведе у склад интересе појединаца са садањим идеалним циљевима и да — на основу закона еволуције — утире пута напреднијим идејама.

Да би пак рад школе био увек у складу са духом времена, школу треба извући из ига појединих власти и потпуно је уступити школским људима. Власти коче точак раду школском у нади, да ће помоћу школе — а средствима која су јој оне одредиле, — васпитати подмладак који ће бити погодан њиховом битисању. Услед заустављања природног развоја школског рада од стране власти школски рад не иде паралелно са духом времена, него заостаје. Услед тога живот нема свезе са школом, те пук не осећа ни благодат, па чак ни потребу школе. Власти пак и не помишљају да пусте школу из својих шака и ако виде да ни једна врста школе ни изблизо не постиже онај резултат који оне очекивају. С тога је школа данас подобна воденици која напрасно меље, те нико и није с њоме задовољан.

Основна школа треба да научи децу — у нижим разредима — читати, писати и рачунати, да тиме снабде ученике нужним средствима, којима ће моћи, у вишим разредима, лако присвајати знања чију примену виде деца у својој околини и која ће знања већина деце примењивати у животу кад одрасту. И та наука дакле у првом реду треба да послужи развоју способности за извесну струку живота, а у другом реду да послужи као средство постигнућу идеалнијих циљева.

Школа рада.

по немачком **Ђорђе Петровић** срп. нар. учит.

Мој предговор.

На супрот немачкој, американска основна школа се слободније развила. У њој јаче провејава Песталоцијев и Фреблов дух. И ако она не може још да служи за пример и не одговара потпуно принципима школе рада, у њој ипак превлађује свежина, која подстиче васпитаника на свестран живот. Какво је школство у Америци, нека служи за пример ово неколико Киперови речи: „У американској основној школи упада у очи метод прилагођивања наставе према својствима детиње природе. Овај метод се мање састоји из простог посматрања слика, справа и других учила, но више из објашњавања помоћу цртежа. Слика се не извеси пред ученика, она постаје пред његовим очима. Излази се на сусрет нарочито детињем нагону за саморадњом, те тако сам ученик врши очигледност. Средства за то су у првом реду опши. Цртање и сликање (моловање) не ограничавају се само на формалну вредност образовања, као школски предмети, него су они једна врта изражавања детињих мисли по садржају и форми, као што је усмен и писмен начин изражавања и то у служби свеукупних предмета. Ова стваралачка саморадња ученика иде преко граница графичног изражавања мисли. Сви нагони за рад, који су у детету, треба да дођу до изражаја. На овај начин постаје једна врта методе рада, један поступак, који већ у чисто теоретским предметима — ако у Америци о оваковим у опште може бити говора — захтева поред умног и телесни рад и кулминира у раду са рукама, које врше обраду градива појединих предмета, помоћу оруђа за тај рад.

Са овим методом долази усавршавање руке и ока упоредо са теоретским учењем, телесни рад са душевним, појам моћи, поред знати и вежбање практичног погледа за практичан циљ. Сватање лепоте ствари иде руку под руку са естетским школским васпитањем посредством

представа и појмова. Овај начин наставе доводи школу у додир са предметима из природе. У горњим разредима доводи се у везу занатлијски и домаћи рад а у доњима игралиште и забавиште, те је прелаз за децу сасвим неприметан.“

Не само американска, него и шведска, данска, енглеска, као и француска мудра настава с методом саморадње, могу нам дати подстрек. И у Немачкој су чињени по неки покушаји, који значе извештан преображај у сватању васпитања наше младежи. Овде води прву реч град Минхен, који заузима данас у немачкој царевини јако напредан положај, што има да захвали човеку широка погледа и вредном школском саветнику Кершенштајнеру. Он даје пример немачким школским људима од ушлива, како може варошка управа да се задобија, да за школске ствари жртвује велике новчане своте и да весела срце продужује свој напредан рад у васпитне сврхе.

Минхенска изложба, у оделењу за школе, изнела нам је 1908. год. слику Кершенштајнерова рада. И ако скептичари сматрају школске изложбе за неку опасност, ипак се мора признати, да оне дају најбољу прилику, да се на њима покажу новине. Не као да приказано увек износи осредњи успех ученика и њен начин дају се ипак распознавати.

Погледом на мисао практичног и природног васпитања, Кершенштајнер је дао нову основу, на којој има нова школа од доле до горе да се организује. За горње разреде је он створио радионице за наставу у физици и хемији, а покушаје са апаратима врше сами ученици. Настава у ботаници је потпомогнута школским вртом и рукосадима у посућу, а земљописна настава помоћу рељефа и модела од иловаче. Осим тога су у горњим разредима уведени курсеве за обраду ствари од дрвета и метала, лети раде четир часа недељно са дрветом а зими са гвожђем. Када узмемо у обзир вољу дечију за рад — успех је особити. За девојчице је спроведена прерада наставе у ручном раду и кувању. Све то има корена из практичног живота у Пе-

сталоцијевом смислу, а у тесној је вези са спољним светом. Овако свестрано мисли он да створи идеал школе рада.

Учитељско удружење у Лајпцигу такође се изразило за реформисање основне школе. Оно је пред ускре 1910. год. надлежним факторима поднело своју молбу у тој ствари, која гласи:

„Данас се у Немачкој свако труди, да се настава развије према прописима озбиљних педагошких назора. Како искуство, тако и научна истраживања дају основу за захтев, да се детињем природном душевном и телесном развитуку обрати већа пажња, него што се то до сада чинило. Назори за општи закључак којим се истражују педагошки назори за основну наставу, јако се концентришу.

Ово учитељско удружење је после многогодишње предрадње и искуства, свој суд и предлоге за преиначе овако сватило: 1.) Данашњим радом у основној школи, уназађује се телесни и душевни детињи развитак, јер дете прерано полази у школу а у школи превлађује једнострано душевно — формално образовање, (читање, писање, рачунање), а број недељних часова је превелик. Услед тога пати и у идућим годинама настава. 2.) Да би се осигурао миран и здрав детињи развитак, има се читање и писање сасвим одстранити из првог разреда, рачун да се одржи само у облику очигледности, а број часова да се смањи на дванаест. Захтев је, да се душевна и телесна настава овог степена развијања у опште одржава како у слободи, тако и у соби, јер овака настава спрема за каснији школски рад. 3.) Ови захтеви за слободну наставу, уз придржавање садањег општег циља за три прва разреда могу се произвести, ако а) један учитељ води исти разред кроз три године, али б) да је обвезан имати у виду циљ шестог разреда а њему в) да се у оквиру тога циља дозволи слободан избор градива и да слободно распореди часове, дакле да је ослобођен од наставног плана и распореда часова. Да би се могло сигурно поступити и да би се властима дала могућност надзора, предлаже оснивање

извесног броја разреда за покушаје са гореозначеним основним начелима тако, да се на стари систем свагда може повратити. Желити је, да се такви разреди оснивају код сваке школе. При каснијем општем извађању ове молбе, обећава лајпцишко учитељско удружење једну бољу основу за школу и објашњење о разредима за покушаје.“

Образложење овде изложених делимичних циљева и захтева, налази се у 3. одељку ове књиге. Захтев, да учитељ води један разред кроз три године у напред изложеном облику, не ставља на школске власти никакву одговорност, али он значи један снажан корак напред.

Да би лајпцишко удружење своју молбу и остварило, оно је пре годину дана изабрало један извршни одбор, који је имао ове идеје и реформе да распростире међу родитељима. Одбор је свој задатак извршио тиме, што је у дневној штампи и предавањима у разним удружењима објашњавао родитељима, што је све имало повољног успеха и утицало је.

Они се надају, да ће им се молба скорим остварити и да ће унапредити школу помоћу власти и обавештених родитеља.

Школа рада.

„Снажно, потпуно развијање и образовање сваког идућег ступња, оснива се на снажном, потпуном и својственом развијању свију и сваког појединог претходног степена живота.“

Ја стављам ове Фреблове речи на чело моје расправе, како би већ спољашњим знаком показао, да се садањи покрет на педагошком пољу за њега поново везује. И баш сам тај израз изабрао пошто он, као ретко који други показује опште основне назоре.

Закон и правило за свако васпитање ваља да послужи развијању детета. И основна начела за школско васпитање имају да се изводе из детињег развијања. Овај стари захтев садржи у себи цео наш будући програм. Јер данас школско васпитање није основано на темељу детињег развијања. Ван ових назора одређују ток школског васпитања

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

будуће потребе, пред које ће човек једном бити стављен, или које састављамо из општег света и погледа на живот. Само развијање пак има стално посла са садашњошћу.

У закону за основне школе у Саксонској постоји и ово лажно сватање о задатку школе: „Основна школа треба да пружи општа знања и спрему за будући грађански живот.“ — Тај се задатак за обичну основну школу тако проширио, да она има — бар у оквиру општих црта — да пружи такозвано опште *образовање*. Овај наставни ток за децу разних сталежа, без обзира на то, што је њихова душевна способност различита, па још у раној младости, јасно показује, да се данас темељ развијања не примењује на школу. Већ сама штедња са временом и снагом захтева, да се при васпитању детета све оснива на развијању детета. Све што се од детета прерано тражи, потребно је за савлађивање истог више снаге и времена, и то сарамерно много више, него када би се сачекао одговарајући степен развитка. При томе је и успех слабији, шта више, често је сумњив. Јер када се извршен рад тражи пре одговарајућег ступња развитка, онда за то баш предуслови недостају. Ако су овде у питању само поједини делови градње, још је лако накнадно помоћи. Али ако је недостатак у општем стању, тада није у стању никаква употребљена снага ни време да произведе онакав успех, какав можемо очекивати тек од каснијег развитка.

Главна је начело, да се свако градиво тек онда захтева, када је дете за исто способно, и да се градиво и рад у прилагодном облику изнесе пред дете. Ми постављамо велики захтев, да васпитање има да се оснива на развитку. Све треба да бива по потреби, коју сам развитак тражи, или другим речима: потреба детета у садашњости његовој треба да влада. Тиме ми одбијамо од школе све захтеве, чијим су основима разлози будуће потребе, или који се прибирају из других извора, ван развитка.

Ово одлучно становиште не баца нас у бригу, да ћемо пасти у протусловље

и да ћемо превидети потребу и врхунац развијања. Ни то нас не баца у бригу, да ће градиво изгубити вредност, када се прилагођава детињем сватању. У свакој фази треба да се развијање што већма усаврши. Према овом становишту имају све снаге да се приведу на рад и што је могуће већма развију. Како је свако развијање непрекидно и свагда једно из другог произилази, свако ограничење развијања мора донети на дотичном ступњу и у једној непотпуности се на сваком идућем ступњу приказати.

Ова се штета неће тиме изравнати, ако се што друго постави, на место оног, што не достаје. Јер како то није проишло из развијања и не одговара у целини унутарњем особеном захтеву, остаје увек страна и не утиче даље на развијање као живо у организму, није примљено, те тако нема места ни природном понављању. — У суштини развијања лежи, да се све дешава из унутарње потребе. Ова унутарња потреба мора се при васпитању свагда налазити код свега, што дете ради, и што му се пружа. Тада све то постаје једним делом особе. Примена и употреба дају природну обнову и вежбу. Па чак и оно, што се као јединица изгубило, ипак је утицало и утиче даље на развијање.

(Наставиће се).

Постанак „Школске Уредбе“ од 1872. год.

— Прилог раду српске омладине на просветном пољу. —

Реч пред стварање новог школског закона.

IV.

Председник: Она господа, која примају 2. алинеју § 40. по редакцији школског одбора нека изволе устати. (Мањина — неприма се). — Она господа, која примају редакцију саборског одбора, нека изволе устати. (Прима се.)

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 41.: „Учитель може дозволити детету, да изостане један дан од школе, месни школски одбор даје дозволу изостајања највише на три дана.“ Примењује, да је приметба саборског одбора, да овај § и још § 42 дођу после § 38.

Васа Ђурђевић даје овај исправак: „Учитељ може опростити дете од школе на један дан, а месни школски управитељ, где пак овога нема, председник школског одбора може дозволити детету, да изостане три дана од школе. Ово је господо, врло важно, ја овај параграф схваћама тако, да би се, кад год би се детету заискала одпуст на три дана, морао школски одбор састати.“

Др. Касапиновић: Ја мислим, да то нестоји јер је то ствар унутарња школ. одбора, а он може свог председника опуномоћити, да одпуст даде.

Прота **Бранковић**: Ја сам за то, да овај параграф изостане јер нема места у овом закону, почем је инструкција, зато је посао главне школске управе. Дакле ће управа и о том наредбу донети, поднаша предлог, да овај параграф изостане.

Председник: Примал сабор § 41. по редакцији школског одбора. (Прима се).

Др. Суботић: Редакција је пала, сад треба да се гласа на предлог проте Бранковића, ако се тај прими, онда исправак Ђурђевићев по себи отпада.

Др. Касапиновић: Нека се гласа о предлогу проте Бранковића. На гласању прима се предлог проте Бранковића, да § 41 изостане.

Известилац **Стева В. Поповић** чита § 42.: „Окружни школски одбор може, по предходном одобрењу главне управе, дозволити, да се у време највећих и виноградских послова разреше од похађања школе деца од 10—12 година за време трајања тих послова. Но иста деца дужна су бар по три сата недељно долазити на науку.“ По предлогу г. проте Бранковића, који је код § 39. примљен, овај § отпада.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 43. „При концу сваке школске године држи се при свакој основној народној школи јавни испит, коме мора присуствовати, срески школски надзорник, а у местима, где на једној школи више по три учитеља раде, дотичан месни школ. управитељ најмање са два члана месног школског одбора. Дан тога годишњег испита одређује срески школски надзорник односно месни управитељ и има исти преко месног школског одбора уобичајеним начином објавити становницима те школске општине.“

Морам вас, господо, учинити пажљивим да ако се прими овако тиме се прима и ин-ституција окружни надзорника.

Прота **Бранковић** има исправак, јер држи да је довољно, да месни школски одбор на испиту присуствује и да се општине не терете плаћањем надзорника; чита исправак, који гласи: „При концу сваке школске године држи се при свакој основној народној школи јавни испит пред изасланством месног школског одбора. Дан годишњег испита одређује месни школски одбор по саслушању дотичног

учитеља, што се има свагда на осам дана напред уобичајеним начином становништву те општине објавити.“ Ја не видим разлога, зашто, да где је један учитељ, ту да комисар присуствује, а где су више учитеља, месни школ. одбор.

На гласању прима се § 43. по редакцији школског одбора са исправком проте Бранковића.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 44.: „за школски одмор служи осим недељних и празничних дана четвртак или дан недељног трга. Одмори о великим празницима јесу: О Божићу 3 дана, о Ускрсу 8 дана а о Духовима 3 дана. Велики је одмор на свим основним школама од Петрова дне до Преображења. За време одмора, дужна су школска деца, долазити редовно недељом и празником у цркву.“

Главна управа може по местним околностима школски одмор и друкчије одредити.“

Васа Ђурђевић: Према оном, што је примљено у § 39. мора се друга алинеја изменити. Он предлаже, да се друга и трећа алинеја споји и онда би овако гласило: „Велики одмор школски одређује главна управа по местним околностима.“

Прота **Стефановић**: има на прву ставку прве алинеје исправак, по ком би овако гласило: „За школски одмор служи осим недеље четвртак, ако се те седмице у какав радни дан не догоди празник.“

Јер свуда је тако, да се празничан дан дамењује четвртком. **Димић** неможе да пристане на то, јер ако је у свију других конфесија недеља одмор, то у нас није, јер код нас је учитељ баш празником највећма онтерећен, зато би предложно, да сл. сабор узме у призрење то што је у празничне дане учитељ са децом заједно обвезан, да иде на јутрењу и службу, а осим тога још има, да држи повторну школу, зато да се празнични дани не надокнађују. Он се слаже с редакцијом.

Прота **Бранковић** предлаже исправак зато што зна, да деца, кад је седмични трг. н. пр. код њих у Сомбору, без опасности у школу ићи немогу, зато у исправку жели, да осим недеље још буде један дан седмични одмор, и то онај, који месни школски одбор за уде-сан нађе, јер ће он то најудесније уредити.

Др. Суботић: Ја сам зато, да се прва алинеја остави као што је у редакцији, то исто жели прота Бранковић, јер је четвртак најудеснији зато, што у средини седмице пада што се пре њега 3 а после њега 2 дана ради, и што свуд нема недељног вашара. У осталом овде се регула поставља, која треба да је стална; а за ванредне случајеве нека месни школ. одбор одреди.

За другу би алинеју, нек се упути на редакцију, да се доведе у склад. Што се цркве за време одмора тиче, то сам зато, да се остави родитељима на вољу (Ратковић: мора

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

се ниш у цркву), јер то од њих зависи, који родитељи узмију децу у цркву, та ће и ниш.

Стева В. Поповић: Ја молим с.л. сабор, да се узме у обзир и појезија, дечија живота да се обазре на четвртак јер је то већ одтолико година уобичајени дан одмора. Ми певамо: „Сви су дани од сребра ковани, а недеља од сувога злата,“ а ћацима је „четвртак од сувога злата.“

Председник ставља прву алинеју по редакцији школског одбора на гласање (Прима се.)

Исидор Павловић чита другу алинеју која гласи: „Велики је одмор на свим основним школама од Петрова-дне до Преображења. За то време одмора дужна су школска деца долазити редовно недељом и празником у цркву.“

Васа Ђурђевић повлачи свој исправак у колико се тиче треће алинеје, али у колико се тиче друге алинеје задржава га.

Др. Суботић: Ја сам рекао, да се на редакцију упути, јер главна управа може одредити два или три месеца.

Прота **Бранковић:** Кад смо казали да школа траје 10 месеци; то је јасно, да велики одмор траје 2 месеца.

Председник ставља 2. алинеју на гласање. (Не прима се.)

Васа Ђурђевић држи, да би се могло на његов исправак гласати, јер он одређује време кад да буде велики одмор, а по себи се зна, да је 2 месеца.

На гласању прима се исправак проте Бранковића.

Прота **Бранковић:** Ова друга ставка, што се тиче цркве отпада, јер ће приликом распуштања деце одбор школски посаветовати, да деца уредно у цркву долазе (прота Милкишић: треба да се одреди, да морају у време одмора у цркву долазити, јер се нема ко облачити у чираке и рипиде.)

Иса Павловић: Друга алинеја дакле гласи овако: „Велики одмор траје 2 месеца“ (Неки вичу: није гласано на прву тачку).

Стева В. Поповић: Нека се дакле гласа и на другу тачку.

Иса Павловић: Прота Бранковић је предложено, да друга алинеја гласи овако: „Велики одмор траје два месеца,“ но чим је то примљено, оно друго по себи отпада.

Др. Суботић: И ја сам тако разумео; ако је с.л. сабор друкчије разумео, нека се гласа на ставку.

Др. Ст. Павловић: Како је сумња, онда није решено. Нека се дакле гласа на ставку.

Председник: Она господа, која примају 2. ставку нек изволе устати. (Мањина.)

Председник ставља трећу алинеју за гласање. (вика: Неприма се.)

Кречаревић: Ово нема смисла, почем је примљено да нетраје од Петрово дне до Пре-

бражења, ово се мора друкчије ставити: „Главна управа опредељује почетак и свршетак великог одмора.“

Др. Суботић: Ја држим, да је ово ствар јасна, нека се упути на редакцију.

Известилац **Ст. В. Поповић:** Кад је ово одпало „од Петрова до Преображења,“ онда нема места томе.

Др. Касапиновић потпомаже Ст. В. Поповића.

Др. Суботић: Ми видимо, да нешто треба урадити „а да се заштеди време, нека се упути на редакцију.“

Кречаревић: Може то редакција превидити. (Гласови: то ће доћи опет пред сабор.)

На гласању прима се предлог школ. одбора с тим додатком, да се упути на одбор ради редногања.

Известилац школ. одбора **Стева В. Поповић** чита 45 §. „Нацрта“ „У школским општинама, где је само један учитељ, уче се и мушка и женска деца у једној дворани, но седе одељено.“

У свакој школској општини, где има два или више учитеља, то има један или мања половина учитеља да учи женску, а друга или већа половина мушку децу.“

Прота **Стефановић:** Ја имам исправак за то, што су мушка деца несташна а и у призрењу на морал предлажем ово: „У школским општинама, где је само један учитељ, уче се и мушка и женска деца у једној дворани, и то мушка деца пре, а женска после подне.“

(Гласови: неприма се, неможе се постићи цел, гласајмо!) На гласању прима се предлог школ. одбора.

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 47. „Нацрта“: „У женским основним школама уче се све оне науке, што су прописане за народну основну школу са обзиром на позив и потребе женскиња.“

Прота **Бранковић** предлаже, да тај параграф изостане, јер је то већ одређено, а ствар је школског савета, почем то спада у инструкцију.

Димић поднаша исправак, по коме би ваљало овом параграфу као другу алинеју, ово додати: „Изузимају се они у § 18. под бр. 3. и 7. означени предмети, који се сасвим и они под бројем 5. и 9. из којих се геометријско обликословље и практично упутство у пољоделству“ изоставити има.

Др. Касапиновић: Ја се не слажем ни с Димићем ни с Бранковићем, него сам за редакцију школ. одбора, јер је овде јасно речено „са обзиром на позив и потребе живота женскиња.“

На гласању прима се § 47. по редакцији школ. одбора.

Известилац **Ст. В. Поповић:** чита § 48.: „Главна управа ерских народних школа има се постарати, да се за женске школе напишу нарочите књиге.“ (Прима се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Известилац **Ст. В. Поповић** чита § 49.: „Недељна школа траје 3 годишња течаја.“

Др. **Касапиновић**: Имам приметбу саборског одбора, по којој ваља, да се замене „недељна“ са „повторна“ школа, и према томе у свима другим §§ тако измену учинити. На гласању прима се предлог школ. одбора уз исправак саборског одбора.

(Наставиће се.)

Педагошки преглед.

(Наставак).

Основна школа у Русији. У погледу отварања школа, комисија је настојала да тај поступак упрости. Но то није могла потпуно постићи. Министарство је хтело да уведе двојаки начин; путем објаве и путем отписа. Објавом да се отварају школе градске, земске разних друштава и управних власти, а отписом све остале. Комисија је ишла за тим да се у року од месец дана тај званичан пут пређе и после тога да се школа огласом отвори.

Комисија није прихватила предлог да се школе поделе на једноразредне и дворазредне, о броју радних дана у години, о правилима за испит.

Дискусије је било у питању о предавању језика и веронауке за Нерусе.

Пошто се у комисији није могло доћи до споразума у питању о наставном језику за странце, предато је то питање нарочитој комисији. После дужег саветовања и дотеривања тог предлога и одашиљања од једне комисије другој, решено је да се у прве две године узме као наставни језик, матерњи језик. А шира права у овоме установиће се за сваку народност, место или покрајину нарочитим званичним актом.

У погледу ученика одређено је да се у основну школу примају деца сва без разлике положаја и вере, настава да је бесплатна, а на једнога учитеља да не долази више од 50 ученика.

Године живота за полазак школе нису одређене, да би могао сваки ко хоће доћи до првог образовања.

У погледу месних педагошких савета комисија заступа мишљење, да ти савети бирају председника сами из своје средине.

У погледу затварања школе и уклањања учитеља, комисија је то право придржала инспектору школа.

Као нова установа важи дужност управитеља наставе. Показало се да је настава свугде напредовала, где су њоме руководили искусни педагози.

И министар и комисија стављају као главни орган школске управе, школске савете гувернијске, окружне и градске. У тим школ. саветима постарано је и за оне који нису Руси. У сваки такав школски савет улази и представник појединих неруских народности, према томе како их где има, ако их је више има њихов представник решавајући глас у свима предметима, а ако је мање има решавајући глас само у питањима своје вероисповести. За поједине школске савете, и ако им је дата потпуна самоуправа установљено је, да им председник мора бити руски грађанин, мора знати руски језик и мора имати *известни сџејен образовања*, а и председник и половина школ. савета, морају бити хришћанске вере.

Предлог о новом школ. закону са мишљењем комисије био је поднесен думи крају јесењег заседања. Било је жестоке дискусије, нарочито због црквено приходских школа. Известилац црквени В. Н. Лвов нарочито је ударао на то, што се тражи да се и црквено приходске школе подвргну општој државној контроли.

Он је тврдио, да укидање самосталности њихове, није поникло поводом тога што су оне лошије од државних школа, него као да та њихова самосталност пада на жртву начелу да све школе буду под једном управом. А тако уједињење обара историску везу међу школом и црквом.

Наводио је, да утицај цркве у школски рад постоји и у Енглеској и Немачкој, а где се по другим земљама тај утицај поништио, да је било од штетних последица.

Тако конзерватизам свугде нађе неке своје разлоге за које се неразумно хвата, баш као што и у нас има конзервативаца, који проповедају, да ће бити од штете и православљу и школи и народној просвети ако учитељ не поји у цркви за певницом!

Осим известиоца Лвова био је читав низ говорника, већином од духовенства, који су бранили интересе црквено приходских школа. Они су чак нашли и у пазорима славних руских педагога Ушинског, Пирогова, и Рачинског пазора, који по њихову мишљењу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

заступају то, да црква треба да утиче у школске послове.

Осим ових заступника који су говорили у корист црквено приходских школа, критикован је предлог за нови школски закон с погледом на права поверљивих и на утицај племства на управљање школом. Да је у тим дебатама дизао главу и шовинизам сасвим је природно, јер и у Русији има људи као и свугде, који не могу да се ослободе уских погледа, па ма се то тичало и тако њежне и свете ствара, као што је васпитање и образовање нејаке дечице, узданице људског друштва.

Било их је који су предлагали, да се у школу уведу и војничке вежбе, да се постави за чланове шк. савета цензус по имању. Но осим неколицине сасвим једностраних посланика, ипак су сви признали да је предлог добар и да знатно може допринети унапређењу школе и наставе.

29. октобра завршена је генерална дебата после које су прочитане формуле појединих партија којим заузимају становиште према предлогу за нови школ. закон.

Затим се приступило гласању, после којег је предлог са изузетком незнатног броја гласова примљен за основу специјалне расправе.

„Школа и Живњ.“

Учитељство.

Скупштина срп. учит. конвикта у Нов. Саду, одржана је у просторијама конвикта 27. јуна (10. јула) о. г. под председништвом А. Варађанина.

Присутно је било 30 чланова. Пошто је констатован довољан број чланова, прешло се раду скупштинском.

Председник је јавио да су умрла три члана помагача Др. Ант. Богдановић, Васа Максимовић, обојица из Руме и Јосиф Јагић из Мохача. Имена њихова уведена су у друштвену читуљу уз поклич: Слава им!

Извештај за 1910—1911. усвојен је једногласно. Исто тако и извештај рачунски за ту годину по којем је примање било: 85.092 К; издавање: 83.943·25 К. а готовина за идућу годину 1149 К 01 пот. Прочитан је извештај прегледачког одбора за рачуне у 1910./11. год. и дата разрешница управном одбору и благајнику Ђоки Милићу.

Пошто је друштвени лечник у купатилу то није био поднешен засебан извештај о здравственом стању деце у конвикту, но о томе је било помена у надзорникову извештају.

Прочитан је прорачун за шк. годину 1911—1912. који је саставио управни одбор и по којем је установљено примање: 39.702 К 01 пот. издавање 39.480 К; сувишак 222 К 01 пот. скупштина једногласно усваја прорачун с предлогом, да се благајнику повиси хонорар од 600 на 800 К годишње почињући 1. јулом о. г.

Чита се извештај надзорника др. Милана Петровића и надзорнице Меланије Татићеве о владању и успеху мушке и женске деце у конвикту у год. 1910—1911. Оба извештаја узета су на знање. Читају се предлози управног одбора, да се:

1. Због скупоће животних намирница повиси питомачка пристојба у шк. години 1911—1912. за неучитељску децу месечно на 40 К без прања, а 43 К с прањем. За учитељску децу месечно на 30 К без прања а 33 К с прањем.

2. Да се питомачка пристојба за месец јуни уплати већ 1. маја с тога, што питомци већином остану дужни за тај последњи месец.

3. Да се сви питомци имају развићи својим кућама чим се сврше годишњи испити и само још сутрадан има им се дати хрпа.

4. Да штету коју нанесу питомци и питомце на здању, намештају и другим стварима имају подмирити из своје Братске Касе.

5. Да се питомци и питомце, који понављају разред не приме у завод на основу § 45. друштвених правила,

Сви ови предлози усвојени су једногласно.

Усваја се поступак одборов према дужницима.

Правила кућевног реда имају се отштампати и доставити сваком питомцу и питомци ради равнања.

Примљено је у конвикт са 1911.—1912. год. 70 мушке деце и 24 женске, а не примају се троје мушке деце јер су пали на понављање разреда.

Сви родитељи примљене деце позваће се да до 25. авг. нов. к. пошљу уписнину и пристојбу за лекарије за месец септембар.

За председника је поново изабран и за идућу годину Арк. Варађанин, за подпредседника Александар Коњовић, за благајника

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Ђ. Милић. У управни одбор: Ж. Алексић, из Ст. Футога, Гавра Грбић из Н. Сада, Јован Драговић из Каменице, Мита Ђорђевић из Н. Сада, Милан Ђуричић из Н. Сада, Ник. Јовановић из Инђије, Ђока Милић из Н. Сада, Ђ. Михајловић из Н. Сада, Вељко Петровић из Земуна, Душан Поповић из Руме, Ђ. Прерадовић из Бешке и Радивој Узелац из Вуковара.

За чланове прегледачког одбора изабрани су: Стеван Милованов, Јован Вујић и Љубомир Лотић сви из Н. Сада.

За оверовљење записника изабрани су: Р. Малушевић из Карловаца, Милан Калуђерски из Ст. Врбаса и Јован Николић из Каћа.

Пошто је тиме био дневни ред исцрпен председник је захвалио члановима на одзиву и затворио седницу. Скупштина се разишла узвиком: Живео председник!

Уређење учитељских плаћа у Будимпешти.

Градско веће у Будимпешти израдило је нацрт за прагматику и уређење плаћа свију својих намештеника, у коме нацрту је за побољшање учитељских, забавиљских и професорских плаћа предвиђена од досадашње већа годишња потреба у износу од 760.080 Круна. Та повишица дели се по струкама овако: Забавиљама 36.000 К, учитељству основних школа 435.990 К, управитељима основних школа 34.420 К, професорима грађанских школа 129.390 К, управитељима грађанских школа 16.050 К, професорима и управитељима средњих школа 63.890 К, учитељима и управитељима хуманитарних завода 3.990 К, преуређење привремених места 44.400 К.

Сва берива *забавиља* дижу се од 1.400 К до 3.990 К, а размак међу поступањем у виши плаћевни разред чини три и четири године. Новоустановљена места главних забавиља дотираће се осим плаћа још са 400 К плаћевног доплатка и 100 К доплатка за стан.

Плаћа *учитељства основних школа* подиже се од 1.800 К до 5.600 К, а размак међу поступањем у виши плаћевни разред чини три и четири године. Управитељи добијају осим плаће још и 1.200 К плаћевног доплатка и 200 К станаринског доплатка.

Плаћа *професора грађанских школа* креће се од 2.600 К до 7.000 К, а поступају у виши плаћевни разред сваке три, или четири године. Управитељи добијају осим својих редовних

берива још 1.300 К доплатка и 300 К станаринског доплатка.

Плаћа *професора средњих школа* креће се од 3.000 К до 7.600 К. Напредују у виши плаћевни разред сваке треће или четврте године. Управитељи добијају осим своје професорске плаће још 1.600 К плаћевног доплатка и 400 К станаринског доплатка.

Управитељи *шегртских школа* (и запатлијских и трговачких) добијаће годишње 1.200 К. *Предавачки хонорар* у разним курсевима за даље образовање младежи биће за стручне предмете на шк. годину по сваком сату 150 К, а за остале наставне предмете по сату годишње 120 К. Хонорар у средњим школама био би по сату 3 К, а годишње по сату 160 К.

„П. Н.“

Из школске самоуправе.

Српски Народно-Црквени Школски Савет држао је у Карловцима 1. (14.) и 2. (17.) јула о. г. своје седнице.

Од предмета решени су у главном ови: Узима се на знање решење министра богочасти и јавне наставе, којим потврђује одлуку школског одбора темишварског бр. 1034./зап. ех 1908., којом се учитељ Павле *Караџин* има и надаље сматрати сталним учитељем у Срп. Елемиру. — У поводу отписа краљ. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 7. априла 1911. бр. 12822 позивом на § 22. зак. чл. XXVII. од 1907. закључено је упутити месне школске одборе, да у шк. дневнике, који се воде у мађарском језику, крштена имена школске деце уводе према државним матицама. — Исти министар отписом својим од 15. IV. 1911. бр. 31. 989. скреће пажњу на то, да је пок. патријарх Георгије у представци својој од 28. јануара 1907. бр. М./687. 906. дао приволу да број ученика у једном разреду препарандије у Сомбору не прелази броја 30.

Одлучено је известити управу учитељске школе, да све 34 ученице у I. разреду прими у II. разред, даље да изнесе статут у смелу отписа и онда према томе поступа. — Исти министар отписом од 2. јулија о. г. бр. 59.751. на основи извештаја свога органа саопшава, да на испиту учит. оспособљења крајем школске године 1909./10. успех из природописа и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

физике не задовољава. Узрок су томе неподесни уџбеници, па моли енергично расположење, да се ти уџбеници издаду. Уједно моли извештај о уређењу или побољшању берива наставника речених учит. школа. Решено је позвати стручњаке, којима је одлуком Ш. С. бр. 711 и 770/578 ех 1910. поверено писање уџбеника, да у року од 14 дана одговоре, да ли се примају, када ће поднети моћи рукопис на оцену. У случају негативног одговора имају се превести добри маџарски или немачки уџбеници. Замолити подједно министра да попућену припомоћ за издање уџбеника прецизније обележи. — У поводу отписа истог министра од 4. маја 1911. бр. 51.133. позвати цркв. опћину у Качфали, да школску собу према захтевима школске хигијене без одлагања прошири тако да на сваког ученика дође најмање по 4 м³ ваздуха, а дотле да изнајми подесну дворницу за држање наставе.

Исти министар отписом од 3. маја 1911. бр. 50.347 узима са задовољством на знање, да су сви недостатци у срп. нар. школи у Суботици отклоњени, али првостепену опомену школи не може повући. — Исти министар препоручује слику Њ. В. краља у издању књиџарнице Роберта Лампла у Будимпешти, по цену од 12 К. Узима се на знање и јавља епарх. властима. — Узима се на знање отпис истог министра, којим препоручује (позивом на окружницу од 22. јуна 1911.) пабављање „Омладинске књиџнице за нар. школе“. — Узима се на знање допис кр. зем. владе у Загребу од 18. маја 1911. бр. 10.518, да је извештај управе српске учит. школе у Пакрацу за I. семестар шк. год. 1910./11. узела на знање. — Узима се на знање отпис СНЦСабора од 13. јуна 1911. бр. 402., којим саопћава да рад ШС. за год. 1907.—1909. није узео на знање. — Арх. срески учитељски збор представком од 5. (18.) маја 1911. моли да ШС. у свом делокругу разреши учитеље од појања у цркви, које нема везе с учитељским позивом. У свези са саборском одлуком у овоме питању издаје се г. г. члановима ШС. Г. *Стајану* и *Ђ. Михајловићу*. — У поводу отписа СНЦСабора од 17. (30.) маја 1911. бр. 583 ех 1910. и 127. ех 1011. и закључка саборског у седници од 9. (22.) јуна 1911. у ствари одржања карловачке учитељске школе овлаштује се г. Б. *Будисављевић*. да предузме нужне кораке, како би се са стране града Карловца обећана

припомоћ осигурала. Иначе се отпис узима на знање.

Узима се на знање саопштење с. н. ц. сабора и извештава се г. Милан *Мандровић* о закључку његову, да му се у петогодишње доплатке урачунава време службе од 1. нов. 1894. до 1. јануара 1903. г. — Узима се на знање отпис с. н. ц. сабора, да је прогласио сталном катедру за предмете пољопривреде и природописа и прогласио помоћног учитеља *Ђ. Томашевића* редовним. О томе се има подједно извести управа учит. школе у Пакрацу и С. Одбор, да стави у течај плату Томашевићу као редовном професору и прими га у мировински фонд. — Узима се на знање саопштење с. н. ц. сабора, да је у седници од 6. (19.) јунија 1911. донео одлуку, да се г. С. *Вуксану*, учитељу у Пакрацу, урачуна 13 година службовања на пучким школама у мировину. Извешћује се о томе С. Вуксан. — Извешћује се г. г. проф. М. *Грујић*, *Ђ. Глибоњски*, А. *Варађанин*, *Јулијана Максимовић*, да с. н. ц. сабор није уважио њихове молбе у ствари неких накпада и трошкова. — У ствари ревизије целокупног дисциплинарног поступка против учит. Зорке *Трумић*, решено је, ако поменута жели ревизију поступка, нека се инструираном молбом обрати на Ш. Савет. У ствари квинквенала упозорити, да та ствар не спада у првом реду пред Ш. Савет. — Према закључку Саб. Одбора од 9. (22.) марта 1911. поднеће се представка сабору краљ. Хрватске и Славоније против законског предлога за школски закон, јер су у њему садржане многе непогодности за автономне српске народне школе. — У ствари припомоћи школама има се саопћити С. Одбору да у начелу одобрене припомоћи за поједине црквене опћине стави у течај с 1. јан. 1912. на признанице, потписане од учитеља, а од шк. референта видиране. Опћине пак, које нису добиле припомоћи, поново препоручити. — Узима се на знање решење С. Одбора број 9774/298 ех 1911., да г. г. Милан *Манојловић* и *Васа Бањанин* имају накнадити издате своте од 10 К 40 п., односно 13 К 48 п., које су учинили као управитељи учитељске школе у Карловцу, јер се те своте нису могле уврстити у паушалну своту. — У ствари плаће М. *Тубиновића*, суплента у учит. школи у Карловцу, решено је, умолити С. Одбор да му изда плату и за месец звгуст, јер је уштеђена у његовој плати та свота, док није био по-

стављен суплент, него док су замењивали поједини професори. Надаље умолити С. Одбор, да му даде скупарински доплатак, јер такав и сви остали уживају, а и сам га је већ пређе уживао.

Учинити по замолби С. О. од 12. (25.) марта о. г. бр 9480 ех 1910/654 ех 1911. и *поошћирити своју одлуку гледе набављања шк. књига, атласа, писанака итд. од Срп. Ман. Штампарије.* — Обавестити г. Миту Ђорђевића, да је С. О. од 9 (22.) марта 1911. број 1698/376 донео одлуку да му се за штампање уџбеника „Слике из Историје српске књижевности“ *одобрава пријомоћ* од 100 К, али под тим условом, да овај уџбеник има штампати у С. Ман. Штампарији и да цена не сме бити већа од 3 К по примерку. — Закључено је обавестити г. Св. Дамјановића, да му је за „Опћи земљопис“ одређено од С. Одбора 60 К по штампаном табаку. Књига мора бити штампана у Срп. Манасти. Штампарији.

Узима се на знање саопштење с. н. ц. сабора, да је проф. Д. Темеринца с 1. окт. 1910. уврстио међу чланове мировинског фонда и дозволио уплату основног улога у року од 3 г. дана, о чему се има обавестити књиговодство с. н. ц. фондова и заклада и г. Д. Темеринаца. — Узима се на знање и обавештај решење с. н. ц. сабора у предмету установљења мировинског приноса Олге М. Пејровића, учитељице с. в. дев. школе сомборске, као и доплатака њених. — Узима се на знање и има се обавестити г. Павле Терзин, да му је С. О. одобрио селидбене трошкове у износу од 400 К.

Узима се на знање саопштење С. О. да је г. Вељко Пејровић, учитељ, умировљен са платом од 1000 К, седам доплатака у износу од 700 К, месног доплатака у износу 300 К, свега 2000 круна, која се ставља у течај с 1. дец. 1910. г. О томе се има обавестити г. В. Петровић. — Узима се на знање допис С. О., да је узео на знање извешће управе учит. школе у Пакрацу, као и унос своте од 360 К у клир. школски фонд у име школарине за девет учит. приправника. — Узима се на знање саопштење С. Одбора, да је из седнице своје од 9. (22.) марта о. г. број 1864/383. гл. шк. референту дру В. Тисаловићу дозначно старински доплатак од 200 К. Обавестити молитеља у томе.

Узима се на знање извешће С. О. и има се обавестити г. Илија Радивојевић, концепт. помоћник у канцеларији гл. шк. референта, да му је с 1. јануара 1911. дневница у течај стављена. — Позива се цркв. опћина у Земуну путем А. Ш. О. да у смислу одлуке Ш. С. 1081./836. од 1909. има учитељима дати огревна дрва односно накнаду за њих. — Молбе карловачких срп. нар. учитеља и учитељица г. г. Радована Малушевића и др. у ствари урачунавања повишице месних и петогодишњих доплатака у мировину, уступају се С. О. на уважење.

Одбија се уток Раде Зеремског Пајиног из Турије против решења ЕШО. бачког бр. 3064/661 ех 1610. у предмету неодобрења избора г. Јована Ђендића за учитеља у Турји, јер избор није по прописима законским извршен. — Одбијен је призив г. Јована З. Медурића из Турије против одлуке ЕШО. бачког бр. 18169/46 ех 1-11. у предмету одобрења избора Стевана Бенина за учитеља у Турји. — У предмету призива учитеља Дан. Вишковића и учитељице Јелене Кекићеве из Петрова Села бр. ШС. 461/292 ех 1911. против одлуке ЕШО. бачког због суспензије на недељу дана, односно ускраћења једне трећине учитељске плате на годину дана решено је: Кекићеву као невину ослободити; Вишковићеву казну смањити на писмен укор, трошкове пак да пола сноси Вишковић, а половину учитељ М. Бугарски. — У ствари ревизије процеса Данила Вишковића и Јелене Кекићеве имају се изискати потребни списи од ЕШО. бачког (ШС. 558/293 ех 1911.) — У ствари утока учитеља у Ст. Паланци г. Милана Тирића, против одлуке ЕШО. бачког од 30. септембра 1910. бр. 474 решено је одлуку ЕШО. разрешити и уи упутити га да нову истрагу спроведе и против г. М. Тирића и г. Јеврема Милошева учитеља и управитеља у смислу стриктног упутства.

На уток г. Св. Пирошког, учитеља у Ст. Бечеју, решено је разрешити одлуку ЕШО. бачког и упутити га да истрагу спроведе по пропису; утецатељу место новчане казне, због израза, употребљених у утоку, одредити казну строге опомене. — Одбијен је уток срп. прав. цркв. опћине у Станишићу, у предмету издавања 742 К у име квинквенала тамошњем уч. Лазару Љубојевићу. — Решено је, утоку месног шк. одбора у Кули у ствари истраге

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

против учит. П. Окановића места дати, одлуку ЕШО. бачког разрешити и упутити га да донесе одлуку на основи старе истраге, а уједно да поднесе и извештај на одлуку ШС. бр. 513./462. ех 1909. — На уток г. Душ. *Ружућа*, учитеља новосадског, против пресуде ЕШО. бачког бр. 742./447. ех 1910. решено је казну укора променити у опомену. — У ствари притужба министра богочасти и јавне наставе на наставну основу за српске нар. школе у Угарској решено је, да гл. шк. референт са чланом г. Михајловићем надопуни и исправи наставну основу и у ту сврху састави анкету. — На извештај ЕКонзисторије бачке од 26: априла 1911. у ствари запописања и контроле управитеља више дев. школе у Новом Саду над катинетом не налази ШС. да је управитељ прешао свој круг рада и свога права. — Закључено је на предлог ЕШО. бачког *Т. Милићу*, ум. учитељу, издати похвалну диплому за његов рад.

Одбијена је молба *М. Грујића* у ствари накнаде за вршење референтске дужности кроз извесно време након изјашњења *М. Манојловића*. — На наредбу уг. министра богочасти и јавне наставе од 6. априла 1911. бр. 39958 у ствари забране вођења школских записника и на српском језику, поднеће се представка. — Извештај управе карловачке препарандије о убирању школарине узима се па знање с том изменом, да се ученице Карловкиње за ову годину ослобађају од половине школарине. — Истој школи препоручује се за употребу српска књижевност *А. Гавриловића* и граматика *Флоршицова* за помоћну књигу; „Педагогика“ од *Протића* издаје се на преглед *Н. Шумоњи*. — Узет је на знање извештај управе учит. школе Пакрачке. Уједно се начелно одређује да се оцене из појања, певања и музике при одређењу опће оцене узимају у обзир само у повољном случају, али оцена мора ипак задовољавати (т. ј.) оцена н. пр. довољан из музике не може деловати штетно на одлику дотичном ученику, ако би је иначе добио с обзиром на остале предмете).

Примљен је на знање извештај гл. шк. референта о инспекцији школа. — Учитељица *Дракулићева* на вишој дев. школи у Н. Саду оставља се и на даље на свом месту. — За управитеља исте школе поставља се *М. Ђорђевић*. — За препарандију пакрачку поставља се и на даље

управитељ *Н. Шумоња*, а за карловачку управитељ *г. Диклић*, под досадашњим условима; г. г. *Тубиновић*, *Радаковић* и *Грбић* остављају се и даље на истом месту привремено и одређује се да за свршене слушаће универзитета није довољан за дефинитивно постављање испит за више пучке школе, на који се има изнимно узимати обзир само код учитеља. — Позива се проф. *Дечермић* да положи испит из следа. — Расписаће се стечај за групу са природописом као главном струком у учит. школи у Сомбору.

Осим овога решено је још доста других предмета личне или мање важности.

Срески зборови

Седница учитељског збора будимске епархије.

(Наставак.)

Да се не би, како год, свет разишао, прешло се на тачку: *савештовање о стању народном.*

Прво је узео реч: *Љубомир Лојшић*, епарх. шк. надзорник. Говорио је за народ и о народу. Казао је од прилике ово:

Ми смо *народни* учитељи. Не само за децу већ и за народ. Ми живимо и хоћемо да смо са народом увек. И добру и у злу. Желимо му помоћи. Новаца, истина, немамо, јер смо и сами спроти, али имамо нешто више а то је: имамо поглед на свет, искуство, имамо знање. Тим ћемо бити на услузи своме народу. Поучићемо га: шта да се ради, да и ми дођемо до бољег. Јер: Где год нас има, морамо признати, слика народна нигде није така, да можемо бити потпуно задовољни. За то смо ми готови, да поучимо, унапредимо свој народ. *Прво је: здравље!* Све је мање оних старих типова са широким плећима и грудима. То је отуд: јер сад се све продаје из куће, а пре се сав смок појео у кући. Грабимо се да заслужимо новаца, а овамо тиме баш расипамо. Продајемо јаје, сир, млеко, живину.

Кад се тако све прода, онда престане најбоље хране. Од слабе хране се разболемо. Онда за оне новце што смо добили од продатог смџка, скупо плаћамо апотеку за то: није добро продавати то, што се и у кући може и треба да поједе. Особито не ваља ако се продаје за то, да се купују: скупе хаљине, свила и дукати. Ако се не хранимо добро, нема здравља, па нема ни радника!

Слабо пазимо на децу. Пустимо малу децу да иду гола и велимо: научена су тако! А људи се облаче у дебеле хаљине, пришњаке, кожух и др. тешке одеће. Боље пазимо на живицу, него на децу. Краву и коње уредно очешемо, а о деци се не води, свугде, така велика брига.

Собе су нам затушене. Слабо или никако их не ветримо. Толико о здрављу.

Друго је: просветла. Отимати се ваља, да нам деца уредно иду у школу. Ту ће се научити, да и после школе траже оно, где се може што научити. А то су добре књиге. Нек се научи: да ништа не ради, што је на пропаст.

Треће је: пошћење! Треба се научити: једно другом да опростимо. Научимо се поштовати једно другог.

Четврто је: економски напредак! Ово се може узети, као да је *корен* за остале 3 потребе. Ово даје свему осталом хране. За то: треба се отимати, да што вредније *радим* ал и да *штедимо*. На жалост, наше жене више светкују, него што би требало. Има ту: 7 громовних четвртака, младих петака, трапавих средња, заклопите суботе и т. д.: све дани за светковање. Није ни чудо. Док смо били у задружном животу, онда смо се и сувише нарадили. Сад се опет одмарамо од оног посла. За то: тог се треба отрести. Још смо и *расцејкани*, *позавањени*. Да то слаби и убија народ, то сви видимо и знамо. Задруга је кадра, да нас измири и да нас подигне. У задрузи ћемо стећи способности за што бољи живот. Моћићемо имати у кући свега. Што више врста имамо, тим је боље. Сами то неможемо. Кад се здружимо онда то иде лакше. У задрузи се научимо бити: сложни, вредни, штедљиви и не завидети једно другом.

После је говорио: *Ђока Петровић* из Бремена. Све ово што је говорио Г. референт свему томе може се научити у *добрим новинама*. У место политичких листова који само завађају свет, боље је узети: *Здравље и Превредник*. Кад то будете читали, онда на рођљевима нећете оговарати никог ни свађати се, већ ћете се лепо разговарати и *мирно* се разилазити.

За тим: *Душан Радојчић* из Дуна-Сечуја говорио је о потреби нар. просвећивања. С тога предлаже, да се пошаље представка на

вис. Сабор, да се учитељи засебно награђују за држање аналфабетских течајева и да се шаљу најбољи учитељи у иностранство, као нар. питомци ради даљег изражавања.

Сава Канурић из Шиклуша говори о томе, да се виноградарство узме као извор заслуге, а не пак као извор претераном уживању алкохола. Стога би баш сами учитељи требали, својом умереношћу, да послуже за пример осталима.

Љубомир Лојчић из свега овог разговора изводи потребу оваког што чешћег, али систематског договарања о стању народном. С тога вели, да би ваљало сами учитељи да се здруже, те да образују мање групе учит. удружења за држање народних села и нар. забава. Ближа места по 5—6 да се здруже, па, преко зиме да, држе у сваком месту ма само и по 1 заједничко вече. Тим начином ће се мало електризирати нар. живот. Тај посао, да се повери одбору овога збора, који ће гледати да се оснивају нар. и шк. књијнице.

За тим је *Светозар Радашин* из Будима *приказао* *спец. наст. план* што га је израдио за неподељену школу, а на основу садање Н. О. Да би се овај рад што боље простудирао замољен је Св. Радашин да, како тај свој исто тако и један други спец. наст. план, што ће га израдити *Ст. Стојкић* из Помаза, све то, до почетка године да *умножи* у потребном броју примерака, па да сваком члану пошаље од сваког по 1 примерак. Тако ће сви чланови имати прилике, да студирају исте спец. наст. планове, те да у идућој зборској седници, изнесу своје примедбе на исте спец. наст. планове.

Стеван Стојкић из Помаза прочитао је своју радњу о *учишњој доплати*. Вели: од нас се данас траже многе дужности. Поред повећаних дужности и такве скупоће, наше плате су још увек мале. *Не тражимо велике плаће!* Већ *материјалну обезбеђеност*. Само онда може се *тражити* од нас све, да *радим*. После заједничког договора о овоме питању, *решено је*: обратити се представком на всл. Срп. Нар. Саб. да се учитељи боље награде. Разлози: 1. скупе животне прилике; 2. треба учитеља тако обезбедити, да се сав може посветити свом позиву, а не да се мора растрзати, на сто страна, само да заслужи онолико колико му треба за издржавање породице; 3.,

буде ли боља плата, биће бољи и радници, јер на овако малу плату, ко ће се одати учитељству; 4. и државни учитељи траже повишице, ма да су боље наплаћени од нас.

На предлог *Лазе Терзина* из Св. Андреје једногласно је решено путем нашег стручног листа, Шк. Гл. са жалењем констатовати неколегијалну акцију оних другова, који јавно, а и у потаји раде против предложеног нацрта Шк. Ур. Ти другови раде против повишења учит. плата, које су тек само 1000 К. Они сами се тове на платама од преко 2—3000. К, а противе се повишењу плата за оне своје другове, који се таворе на плати од 1000 К, у коју плату је урачуната и награда, за пофторну школу, огрев и штоларни приход!

Са питањем о дотацији учитељској искреноло је и питање о *појачкој дужности* учитеља.

У расправи су учествовали: *Сава Канурић* из Шиклуша, *Васа Терзин* из Шумберка *Ђока Петровић* из Бремена, *Душан Стојковић* из Дарде, протојереј *Јован Бешић* из Мохача и *Љубомир Лојић*. шк. надзорник.

Решено је: замолити всл. Сабор да нас реши ове дужности, која апсолутно никакве везе нема са нашим васпитачким позивом. Нек се одаје појању онај који има воље и способности за то. Учитељ и појак врло често су једно другом на штету, за то, код нас, због појачке дужности, као споредног посла, не сме се сметати главном позиву: учитељевању. У манастирима би се могли држати $\frac{1}{2}$ год. курсеви за прквењаке, а 1 год. курсеви за праве појце. Ови би могли бити: појци, перовође, у задрузи деловође, књижничари и да уче шк. децу у двогласном појању.

За тим је *Лазе Терзин* из Св. Андреје држао *практично предавање* из фономимике. Радио је са децом испод 6 год. из Мохача, коју никад ни видео није и која не иду у школу за не пуна $\frac{1}{4}$ часа научио их је штампано писме а.

Успех је био потпун, јер је само дете познало писме и онда, кад га је предавач извео да траже „цуру“ (писме а!) на зидним штицама.

(Свршиће се.)

Из праксе.

Како сам учио једнога аналфabetу, човека од 30 година.

Па ево како је било.

Пошао сам поступно. Узео сам бројеве до 10. То је — држао сам — основа за сав рачун. И пошто сам утврдио с њиме појимање основних количина, научио сам га написати бројке и добио је појам о десетици. Десетицу сам нарочито обрадио с њиме са новцима, јер се новац оснива на десетној системи, а и што му је то најпознатији предмет, са којим се у трговини бавио. Када сам био готов са том првом, основном десетицом, прешао сам на другу, те и у њој обрадио прво појимање бројних количина и онда написивање и растварање бројева на десетице и јединице до 20. И тако сам ишао све даље и даље, од десетице до десетице, док трећи дан није мој ђакела имао потпуне појмове о сваком броју до 100 те на крају добио појам и о првој стотини тако, да је све бројеве лепо растварао и одмах, чим му се који каже написао. Када сам то постигао, виноу сам се даље. Ишао сам сад од стотине до стотине, те му на послетку дао и појам о 1.000. Од хиљаде пак кретао сам се до хиљаде, док није добио појам о 10.000. Али он је сад већ изгледао, као какав четвртошколац, који улази у познавање бројног простора преко хиљаде. Сваки број задати знао написати и сваки потпуно чисто и јасно растворити на његове елементе. Просто са интересовањем сам пратио његово примање.

Но само то написивање толиких бројева, није ми ишло баш свољом. Њему су били потребни бројеви само до 1.000, шта би му требали даље. Али он је сам с тим форсирао. Овамо сам већ увелико радио с њиме напаметно и писмено сабирање, овамо опет никад није мировао са бројевима. Све га је копкало како ће овај, како онај велики број прочитати и написати. Па кад сам видео да нема мира, пустио сам му на вољу. И тако, кад смо истерали бројеве до 10.000, ишли смо даље, те је научно написивати и растварати бројеве тако до 100.000. Од сто хиљада отишли смо и даље, те је научно и до милијуна. Ал онда сам му рекао, да је то већ за њега и сувише. Даље не ћемо. Него нека се сад само вежба добро у сабирању, па онда још

који вид да научи, то ће му више вредити, него голо написивање бројева*).

И тако је сад прегео око учења *сабирања* које смо већ били предузели неки дан пре. Ни овде ништа ванредно није било, већ обично учење са учеником III. р. што бива. Када је научно већ лепо сабирати јединице, десетнице, стотине и хиљаде, а поновио сам и напаметну радњу смешаних десетница и стотина нарочито, пошао сам даље. Предузео сам вид *одузимања*. Код преламања сам га учио по старом начину позајимања. Али то позајимање није текло гласно, већ у мислима, при чему је увек играла улогу десетница, стотина, ил хиљада. И он је то тако научно, као да се од увек бавио тиме. А кад је са свим утврдио, те унеколико у мањим задацима и напаметно одузимање прешао, исцрпљена су била потпуно ова два вида, да смо могли прећи и даље.

Даље је пак дошао вид *множења*. Пошто сам већ унапред много мислио на овај вид то сам се састарао, да мој ђак научи до њега целу таблицу множења. Без ње се ни ударити не може у множењу. А он таблице множења ни креснути није знао. Времена пак нисам имао Бог зна колико на расположењу. Па и пак. Хтео сам да га уведем у таблицу множења ал прво стварно, па онда да је учи напамет. За то сам му показао, како бива и постаје оно, што се више пута узима. Те пошто је тако појмио, шта је 1×2 , 2×2 , 3×2 и т. д. 1×3 , 2×3 , 3×3 и т. д. 1×4 , 2×4 , 3×4 и т. д. на стварима, задавао сам му поступно, да учи таблицу множења напамет онако, како се налази обично на сваком пропису. И после учења од десетак дана, он је знао већ и таблицу множења без запињања. Што год сам га запитао, одмах је знао казати брзо и чисто. А у томе смо баш били дошли и до вида множења. Тако смо предузели и учење тога вида. И није сад већ дуго било, мој је анафабета тако радио множење са 1, 2 и 3 бројке у множителу, да му се човек чисто дивити морао. То је било скоро тренутно и он је знао већ да изналази и цене на појединим задацима. Па тако смо исцрпели и овај вид и ја сам у главном с њиме поновио сва три, те сам био потпуно задовољан, јер је и научно

и запамтио тако, да нисам требао жалити утрошеног труда, као што га ни данас не жалим, јер није био без успеха награђен*. А то је наша учитељска жива радост.

Сад је остало још да га научим и вид *дељења* (садржавање и деобу.) Али на жалост овде је био крај учења. Мој је ђак сиромаш човек, који своју корицу хлеба у зноју лица свога зарађује. Те како је сијнуло лепше време и како се дало већ напољу у врту и на њиви радити, то је морао сад сваки дан на посао. А уморан увече није могао долазити и на учење. Па како је из рачуна свршио само с множењем, то сам му рекао, нека идуће зиме умоли учитељицу (нема у месту мушког), да га научи још дељење, а онда ће моћи допустити још знање и са мађарским читањем и писањем, јер га је непрестано копкало, како још да научи читати и писати и мађарски. А што сам га ја научно, нека понавља и нека се вежба у свакој прилици и видеће, колико ће користити од свега имати.

Тако дакле, кад се навршило пуних **пет седмица** и кад сам свео биланцију учења мога анафабете, види се из ње, *да је њај мој ђак научио за то време пошћуно лепо читати и писати са свима одговарајућим почетним захтевима. Познао је бројеве и научио написивати читати и расиварати до милијуна. Научио је рачунске видове: сабирање, одузимање и множење унеколико напамет допуњено његово знање и пошћуно писмено. Таблицу множења је научио без погрешке.*

За непознато мало времена, врло много! А морао сам се журити. Да сам протезао дуже, мање би свршили, те би нас пролеће опет ухватило, да би и без воље морали прекинути. Овако смо ми пролеће предварили, те много научили, да сам мога ђака могао оставити у пуном задовољству, што се нашао у положају посве нова човека, који сад има много шири поглед на своју околину, него што је пре тога имао и што и мени чини радост. А радујем се нарочито кад примим од њега писмо, које је он сам својом руком и својим умом диктирано написао, како сам га ја научио. Још увек пита, да ли добро пише. Он ће се без сумње сећати мене, ал и ја њега дуго и предуго.

*) Ово учење појимања и написивања бројева и бројних количина, види у моме „Поступку“ за III. разр., само све је овде рађено у скраћеном виду.

*) И ове видове: сабирање, одузимање и множење види у моме „Поступку“ за III. разр. Овде међутим све у скраћеном облику.“

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

А сад да приступим свршетку.

Како држим, да у овоме моме раду, са овим аналфабетом, има доста момената, који ће моћи интересовати многе млађе другове који ће сигурно и сами доћи у ту прилику да се лате каквог старијег аналфабете да уче, то износом цео ток овога обучавања, шат им буде од користи. Желео бих да и они учине радост другоме, па и себи на овај начин, као што учиних ево ја на сутону учитељске праксе моје!

*

Све ово, што сам изнео доведе, дало би се местимце и подробније описати те би још потпуније било. Али ствар је и тако изишла опширна, те би онда још куд и камо опсежнија била. За то нека је сад доста и ово. Разуман ће наставник убрзо бити начисто, те ће се у свему знати брзо довити. Ово ни тако није никакво методично упуство. Ово је само један обичан поступак, како се може до цели доћи са једним аналфабетом, без многог смишљања и премишљања о начину учења и о буквару.*) Сваки је наставник сам свој начин, а „У рукама Мандушића Вука, биће свака пушка убојита!“ . . .

Тем. Мехала.

Т. Костић.

Преглед књига.

Képes magyar „ABC“ és olvasókönyv a nem-magyar tannyelvi elemi népiskolák II. osztálya számára, szerkesztette Iszkrulyev János a zombori gör. kel. szerb tanító képzőintézeti gyakorlati iskola tanítója. — Мађарски Буквар и Читанка са сликама, за II. разред основних школа, у којима наставни језик није мађарски, саставио Јован Искруљев, учитељ вежбаонице правосл. срп. вероисп. учитељске школе у Зомбору. *Karlócza, 1910. Карловци. Szerb kolostori nyomda kiadása.* Издање Српске манастирске штампарије. *Ára 50 fillér.* Цена 50 пот.

При тако важним реформама, као што је уважање, нових уџбеника, морамо добро отворити очи. Да учитељ има слободан избор и да је створена могућност утакмици, могли бисмо ваљда и пракси и времену оставити решење тога питања. Али Школски Савет не „одобрава“ уџбенике, као што то раде друге

*) Какав Буквар замишљам ја за аналфабете, казаћу и о томе други пут.

власти него их управо прописује и тиме искључује све остале — иако „издање српске манастирске штампарије“ није још оно што је Сабор наредио, те „нити ће дохоци уџбеника ниш неокрњени на школе,“ нити имамо гаранције, да ће се из доходака једних уџбеника заиста издати и они на које приватно подужеће не може жртвовати.

Мађарске уџбенике још подробније морамо проучити, него остале, јер ако ти нису подесни, не штетује само настава, него и учитељ, и школа и аутономија.

Буквар је основа свему даљем раду, те се код њега и на то мора пазити, што би иначе можда ситница била.

Чак и са гледишта трајности се морају процењивати — а у том погледу нам накладник Искруљевог буквара даје робу испод сваке критике. Хартија крта, да ће се не само магарећије уши правити на сваком листу, него ће се листови и скидати, пре него што књига постане непотребна. Корице исто тако јер је картон најлошији, што се да замислити. А увез је заиста јединствен. Погледајте — не кажем Лампелова издања, али макар и Јовановића „Чудо од буквара,“ или Терзинов буквар, па ћете видети грдну разлику.

А цена је, свеједно, већа него у ових.

А слова? — Мислите, слова су бар добра. Јест, крупна су, штампана су још крупнија него у српском буквару, истог накладника — али рез да те Бог сачува. Имитира ронд — писмо, па ти ту има неких углова, неких грба, баш као да се хтело, да се штампана слова што више разликују од писаних. Чак је и к (у првом реду) пошло за штампаним словима, те је то једно слово и после тек нимно добро испало.

Али писана слова имају једну другу ману: нису једнака. Исто к везано је у средини водоравном цртицом, на другој страни већ елипсом или косом цртицом. Па та је цртица некада довучена до главне црте, некада не, како кад испадне. У г је квака те дуља те краћа, одваја се од главне црте те на врху, те већ на половини. Исто и в и в и мало и велико. Код к, л, б, њ горње трбуси нису једаки; ко п ступчићи нису увек једнако раздалеко; код с тачка те додирује помоћну црту, те, не; ф се пресеца те округлићем, те тачком; в има три облика једно уз друго (на 7 стр. *bab b*), а

z има четири разна облика (чак и пети, у средини превучен, у Sz у великој азбуци).

Казаће се, то је зато, што су резана слова а не ливена, која опет имају својих недостатака. Али јесте ли видели, како је прва страна празна, како је штампани текст поразбачан како је на 10 стр. од оних питања и одговора испала по облику, песмица — јестели приметили, да је са 7. стр. доња помоћна црта пренесена на 8. стр. где је непотребна — то су последице клишета, због којих се текст на много места морао развући.

Али — кад се пошло за модерним писањем, те t не иде до горње помоћне црте, зашто се није бар оно све задржала чега се већ и Ј. Јоцић држао био? Зар p, s па и t не би лепши и разветлији били, да су прешли горњу главну црту.

И што је главно, зашто се избегава (тако се мора рећи) да писана слова буду једнака са српским. Не велим, да се b пише као в у српском буквару, јер је оно баш неподесно — али зашто не обратно? Зашто имамо два k — к, зашто је српско к друкчије изведено него мађарско h, или зашто бар мађ. Y није исписан као српско у (у мађ. буквару, наравно, има и овога, на 17. стр. — да буде бар то интересантно!) Руси пишу п, т као и ми у курзиву, те је то једнако са латинским п, т, а Д као D — па се нису полатинили — а ми напуштамо онај лепо облику п, за вољу незграпног н — и што то, али заводио велико Е по латиници, а у мађарском се буквару не држимо тога (сличност са S L), него се враћамо на једноставније али незграпно E, као и код C итд.

Не знам, ко је водио коректуру, али тај бومه није знао за категорични захтев код уџбеника (па још код буквара страног језика!) да штампарске погрешке никако не сме бити — или то није био у стању извести. Да не спомињем ситније погрешке (да је слово наопако штампано, нпр. на 60 стр. S; да је у речи Összetörlek на 65., и у речи Összel на 71. стр. наштампао O, да је место у — а метнуто у другог реза, на 43. стр. 7. р. оздо — ако то није летиран у?), ја ћу споменути само оне, које ученика, па — Боже мој! — и по кога учитеља могу довести у забуну. Сад што је *Érsekujvár* штампано са кратким и — можда се тако и пише, и што је Radics оба пута штампан са a место á — можда понеко

и тако пише своје име; али се *Tyirity* не сме тако писати, јер ће то Мађар читати Тйирит, нити се *Igy* сме штампати са I без запете горе, јер ће дете, па можда и који учитељ, помислити, да у мађ. азбуци заиста не постоји дугачко велико I, као што га потпуно изоставља буквар Искруљева (и то се има у мађарском писати са дугачко ú!) Па све то, али је на 16. стр. *Orrunkal* наштампано са једним k, а на 47. стр. чак *Szakálára* са једним l, на 51. стр. *hálados* место *hálados* — а и *bíbor* се пише са дугачко í. итд. Круна свега тога је међутим *Ormező*. То каже да је неко село, а штампано је под словима Ö, Ő — само ето ни ја не знам, тек само мислим, да се O мора исправити на дугачко Ó. А да је бар метнуто *Országállás*, бар би станишћки учитељ морао знати, да је то његово место и да се пише са дугачко Ó колико пак знам, ни то није варош, а пише се великим почетним словом!

Писац ће код даљих мојих примедба чешће, и то с правом, узвикнути „та и то је штампарска погрешка!“ — али моје му сузе не помогше, ја их ипак не могу овамо убржати јер већ нису тако невинне. Само толико могу још учинити, да овде побројим неке недоследности код интерпункције. После писаних r, t као последњих насловних слова нема запете, а иначе је запета — иако би боља била тачка, као што је то случај иза појединачких речи. Међутим има и овде изнимка на пр. *Ottó*, (на 20 стр.), где је запета иако долази реченица, — затим *Zimony* на 22. стр. где је тачка иако долазе опет појединачке речи, а не реченица.

И илустровање је дело, без сумње, више накнадниково, него пишчево — иако је писац требао наслов свога дела изменити, кад је видео, да књига неће онако испасти, како је судећи по слогу наслова желио. Мађарски текст наслова значи наиме да је букварски део са сликама, а читанка не. Може додуше, када се мало кроз прете гледа, значити и оно, што српски текст значи, наиме да су оба дела са сликама — али оно, какова књига уистини јесте, да је наиме само читаначки део илустрован, не значи ни један од два наслова, шта више мађарски баш сасвим искључује то (и српски, ако се не гледа кроз прете — онда би наиме требало реч „Буквар“ најкрупније штампати, а реч „Читанка“ јед-

WWW.UNILIB.RS

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

нако са речима „са сликама“, али свакако ситније него „Буквар“). То пак, што је писац у букварски део уметнуо (међу велика слова) седам штива, што је пред Ш. део истакао реч *Olvasmányok*, а што је од оних седам штива три илустровао, то још не значи, да је букварски део илустрован. Особито кад се узме у обзир, да писац у тим штивима није у првом реду дотична велика слова обрађивао, као што је требао, него је тај захтев, како изгледа, баш сасвим испустио из вида (Нигде не обрађује сва насловна слова па чак нема ни једног од оних великих слова, која би требало у тим штивима обрадити, једино у последњем има једно *D* и у првом су само 2 од 9 насловних иста. — Али зато има 81% једног и истог великог слова, у три штива пак ни нема ништа друго, него само велико *A*!)

Према томе је ова књига назадак у срањењу и са Терзиновим букваром (о другима и да не говоримо), па чак и у срањењу са српским букваром истог накладника, јер тај, иако друго не, има бар оних уобичајених сличица код малих слова — иако ни у томе писмо стигли чак ни Чутурића.

Саме слике су, према приликама, већином добре и добро изражене, а има их према српским читанкама понешто и нових, које су, скоро све, још и боље него оне заједничке.

(Наставиће се)

Б. П.

Cellerie, Lucien: *Esquisse D'une science pédagogique. Les faits et les lois de l'éducation.* Paris, Alcan, 1910. XIV. стр. 393.

Педагогику, коју је написао *Целерије*, као што сам вели, није исцрпио, доситница извео, некоја питања, као устројство школâ, наставних планова, школске хигијене итд. само се укратко дотиче, зато и назива своју књигу нацртом педагогике.

У уводу разлаже појам педагоге, циљ васпитања и социјалну улогу његову. Критикује разне дефиниције које су почевши од Платона па до данас васпитању дали филозофи и педагози. Не задовољава га ни дефиниција Кантова, ни Спенсерова, нити Хербартова. По њему васпитање није ништа друго, да ли спремање детета за онакав живот, за који родитељи његови држе да је најбољи. Да за тај постане што прикладнији, да се временом што боље узмогне прилагодити околини својој, родитељи му намерно управљају развит-

ком психолошких наклоности. Та дефиниција има само практичну страну, недостаје јој подједнако како моралног тако и метафизичког становишта.

Из те дефиниције излази, да васпитање има три главна чиниоца: васпитача, индивидуу, коју васпитавамо и околину, која увек утиче на васпитање индивидуе, а према којој се индивидуа прилагођивати мора. Писац опширно разлаже улогу та три чиниоца.

У другом делу своје књиге разлаже разне процесе васпитања, држећи се строго начела која је у првом делу развио. Он не прави разлике између моралног, умног и телесног васпитања, него га дели на *психолошко и логичко васпитање*. Логичко васпитање учи оним истинама, које су нужне да би постићи могли извештан циљ живота, а психолошко васпитање развија психолошке индивидуалне способности, разум, осећање, вољу и карактер. Најважнији део овога последњег и центар целокупног васпитања је образовање воље.

Дело *Целеријево* париска академија наука нашла је за вредно да награди. **Б. Л.**

Немачка педагошка штампа. Немачких педагошких листова има свега 441, од тога је у Немачкој 345, у Австрији 64, у Швајцарској 27, у Русији 1, у Америци 3, у Азији 1.

По садржини разликују се овако:

Allgemeine Schul und Lehrerzeitungen 135.

Mittelschul, höheres und Hochschulwesen 26.

Kaufmännisches, gewerbl. und landwirtschaftl. Schulwesen 13.

Schulaufsicht, Schulverwaltung. Amtl. Schulblätter 37.

Pädagogik, Schulpraxis, Hilfwissenschaften 92.

Zeitschriften für die einzelnen Unterrichtsfächer 62.

(Од ових су: За веронауку 9, за језике 10, за математику и природопис 10, земљопис 3, повесницу 1, цртање и наставу у вештинама 10, за стенографију 3, свирку и певање 3, за наставу у ручном раду 5, за гимнастику 8).

Fortbildungsschulwesen 11.

Weibliche Bildung 10.

Taubstumm und Blindenwesen 4.

Volkserziehung und Volksbildung 13.

Eltern und Schule 7.

Jugendfürsorge, Kleinkinderpflege u. s. w. 16.

Других 15.

Код овако обилате и разноврсне немачке педагошке штампе, лако је разумљиво што школа

и наставу у Немачкој, а тако и учитељство стоји на тако високом напредном ступњу да га и напредни западни народи једва стижу.

Како ли смо ми тек заостали иза тога не-обично складно и напредно сложеног рада немачког, на свима гранама школе, наставе и рада на народној просвећености.

Ти вредни просветни радници треба да нам послуже примером, којим путем треба ићи ако желимо стварна и трајна напретка нашј школи, настави и учитељству, а помоћу ових чинилаца општем добру свога народа.

 Учитељска Књижара „Натошевић“ даје 20% рабата на школске књиге које је издала Српска Манастирска Штампарија, а на државна издања 6%.

Б Е Л Е Ш К Е.

Књижарска нетрпљивост. Новосадски Срби књижари С. Огњановић, Милан Ивковић, Коста Чавић и Холфелд (и ово је Србин!) тужили су неколико новосадских учитеља и учитељица да продају шк. деци књиге и прибор по скупљу цену него што је дућанска цена тим стварима. Они су тужили и професорску колегију новосадске гимназије да продаје ђацима књиге. С том својом тужбом покушали су прво код министарства, кад су тамо прошли на празно, поднели су тужбу Шк. Савету. Да би им се дала прилика да своје тврдње докажу, Шк. Савет их је позвао да наведу конкретне случајеве т. ј. да именују ту децу од којих се учитељи недозвољено наплаћивали. Но они на то не одговарају, него траже од епарх. школ. одбора бачког, да изашље против учитеља истражцу комисију па да и они буду у тој комисији. Тако пашаве дрскости може бити само у крајњих простака. Но све то неће ништа помоћи, јер тим се не може оборити учитељска књижара „Натошевић“, која им је трн у оку.

Промене у учитељству. У Бачкој изабрати су за сталне учитеље ови: за Нови Сад за варошке школе: Лаза Димић, Лаза Љубојевић, са салашке школе (Камендин) премештен је Иван Малешевић, а за салашку школу на Малом Јарку изабрат је Исидор Каћански. — За Госпођинце: Жарко Чичовачки. — У Ст. Стапару: Слав. Мандић. — На задужбинској салашкој школи у Сенти: Владимир Јованић. — За привремене постављени су ови: у Гложан-Чебу: Стојана Алексићева. — у Деспот Сентивану: Љубица Шашина. — у Кисачу: Михаиља Додићева. — у Сомбору: (у Селенчи)

Јелка Легетићева а за салашке школе: Зорка Средојевић, Милица Гуцуњић и Милана Војкић. — у Баји: Драгомир Аранички, — у Бајши: Милан Ракић. — у Деровца: Катица Дедић, — у Ст. Бечеју: Зорана Теодинова. — у Турџи: Новак Настасић и Нићифор Шустран. — у Фелдварцу: Нада Продановић. — у Мољу (салаш) Петар Бачић. — у Мартоношу: Јован Лазић.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је јулу о. г. од *Јована Николића*, учитеља у Каћу 254 К чланарине. — Од *Жарка Злоколице*, пароха у Ђурђеви 102 К чланарине. — Од *Драгућина Чолаковића*, пароха, у Ст. Керу 80 К чланарине. — Од *Максима Огорелице*, равн. учитеља у Трнави 212 К чланарине. — Од *Љубомира Коларовића*, трговца у Сурчину 100 К чланарине. — Од *Миће Рожеића*, трговца у Бољевци 102 К чланарине. — Од *Живка Каћанског*, трговца у Гор. Ковиљу 42 К чланарине. — Од *Јеллице Обарнице*, учитељице у Обудовцу 52 К чланарине. — Од дра *Живка Богдана* из Вел. Кикинде једну друштвену обвезницу од 10 К као поклон.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ извукао је 18. (31.) јула о. г. ниже наведене бројеве својих обвезница. Умољавају се власници, да до 2. (15.) августа о. г. поднесу дотичне обвезнице благајништву Српског учитељског конвикта ради исплате. Ко пак до означена рока не пошаље обвезницу, сматраће се, да се одриче свога права у корист конвикта, што ће се са захвалношћу јавно признати. Број извучених обвезница: 15, 19, 23, 24, 32, 47, 53, 54, 66, 78, 95, 97. — 109, 115, 116, 117, 133, 136, 138, 140, 143, 147, 157, 159, 174, 188. — 217, 233, 235, 246, 257, 261, 265, 280, 287, 293, 294, — 314, 315, 327, 350, 353, 357, 358, 373, 374, 390, 391. — 413, 427, 428, 430, 441, 445, 449, 454, 464, 471, 480, 482, 483, 486, 488, — 510, 515, 519, 521, 526, 530, 539, 548, 551, 569, 575, 593. — 608, 613, 637, 638, 639, 674, 666, 668, 673, 677, 679, 683, 688. — 714, 729, 761, 762, 770, 783, 786, 795, 798, — 821, 826, 827, 838, 840, 842, 856, 863, 867, 886, 898. — 922, 923, 961, 968, 970, 975, 976, 978, 987, 990, 994, 997.

Настава пре подне На молбу месног школ. одбора у Нов. Саду, Шк. Савет је донео одлуку да се у новосадској средишњој школи изнимно као покушај заведе у год. 1911.—12. непрекидна настава. У обзир су узети разлози што има већи број деце која станују ван вароши по виноградима, у шуми и код обора.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у августу о. г. Од Драгуйина Ј. Пејића, трговца из Лешнице 120 К чланарине. — Од Душана Капића, равн. учитеља у Нештину 7 К чланарине. — Од Јанка П. Самуровића, из Прњавора 120 К чланарине. — Од Живка Каћанског, трговца у Гор. Ковиљу 60 К чланарине. — Од Лазара Грађанског, економа из Милитића 102 К чланарине. — Од Петра Микића, трговца из Шапца 102 К чланарине. — Од Владимира Радивојевића, трговца из Лознице 102 К чланарине. — Од Светолика Змејановића, пароха из Јарка 102 К чланарине. — Од Радивоја Топољца, учитеља у Сиригу 38 К 50 чланарине. — Од Јелице Опарнице, учитељице у Обудовцу 50 К чланарине. — Од Стојана Куреје, повереника, финансијалне страже у Руми 102 К чланарине. — Од Стеве Ползовића, велепоседника у Сомбору друштвену обвезницу од 10 К као поклон. — Од дра. Живана Влајића, среског лекара у Сокобањи 102 К чланарине. — Од Георгија Видицког, архимандрита манастира Ковиља 20 К уместо венца на одар пок. Дафини (Нани) Натошевићки. — Од Милоша Спанковића, абаџије из Голубинаца 102 К чланарине. — Од Новака Јеловца, економа из Шашинаца 102 К чланарине. — Од удове Љубице Ара-

нички из Опава 102 К чланарине. — Од Душана Нинчића, економа из Јозепова 102 К чланарине. — Од Лазе Терзина, учитеља у Сентандрији 2 К свечарског прилога.

НОВЕ КЊИГЕ.

Извештај о ерпекој прав. мушкој учит. школи у Сомбору за шк. год. 1910.—11.

Извештај о православној ерпекој учитељској школи у Сомбору (Сомбору) за школ. год. 190.—1911. Год. I. Спремио проф. Милан Мандровић, управитељ.

Извештај о ерп вјероиспов. женској учит. школи у Карловцу за шк год. 1910.—1911. Година 36. Књига 12. Саставио Сава Диклић, управитељ.

Извештај о ерп. учит. школи у Пакрацу за школ. год. 1910.—1911. Год. 17. Књига 12. Уређује управа.

Извештај о ерпекој вишој девојачкој школи у Сомбору за 1910.—1911. шк. год. Приредио Јов. Благојевић, управитељ.

Извештај о ерп. вишој девојачкој школи у Паичеву, на крају 37. год., а школеке 190—1911. год. Год. 25. Спремила Даница Илић, управитељица.

Религија и Наука од Хербарта Спенсера. (Прва глава из „Основа филозофије“) превео Ј. Миодраговић, Београд, 1911.

Извештај о ерпекој народној основној школи у Митровици за шк. год. 1910.—11. Саставио Јован Удицки, учитељ-управитељ.

Веролин.

Уље за мазање школског патоса

Веролин.

Како је свестрано призната велика хигијенска важност тога, што се у школама прашина угушује, требало би не само по великим градовима, него и по селима да се уведе мазање подова **Веролин уљем**.

По школама, где се ипаче кули силна прашина, најбоље је, кад се подови (патоси, мажу **Веролин уљем**. Тиме не само да се угуши свака прашина него и патоси постају трајнији.

Кад се патоси уљем мажу ваљаним препарцима и на целисходан начин, онда не може доћи до тога, да буду сувише глатки и клизави, не буде неугодна мириса и не каљају се предмети.

С тога најточије препоручујем свима славним Школеким Одборима, Општинским Поглаварствима, г. г. учитељима и учитељицама, да настоје у интересу свог и дечјег здравља, да се све школске и друге често употребљаване дворнице мажу **Веролин уљем** против прашине.

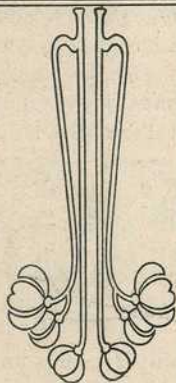
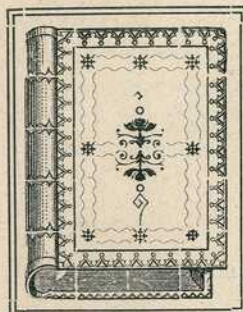
Најбоље уље, свеже, безбојно и без икаква неугодна мириса, добити се може искључиво у петлисаног трговини боја и лакова по наумеренијој цени него игде.

Штампано упутство о употреби шаљем уз поручено уље бесплатно.

Прва новосадска трговина боја и лакова

Бранимира Мијатовића

Нови Сад — Ujvidék Kossuth Lajos utca 7. sz.

КЊИГОВЕЗАЦ И ПРОИЗВАЂАЧ

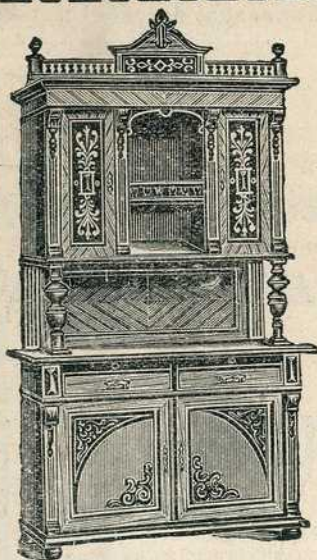
≡ КАРТОНА ≡

ДОМИЊИК БАРТ

НОВИ САД, Зрињи Илона улица број 15,
☎ Телефон број 314. ☎

стално имаде на стоваришту трговачких нђига као и осталих за разне забелешке у свакој величини, кутија за женске шешире од 80 ф., поштанских и кројачких кутија од 50 ф. на више, које су практичније од кофера, јер су лакше и врло јаке. Картона на захтев по мери. Наручбине са стране прима и поштом их отправља брзо и јефтино. Повез књига најмодерније извађа, на захтев шаље мустре у куће, и преузима све у ову струку спадајуће галантериске послове, које најтач-
3- није под гаранцијом извађа.

Препоручује се штованој публици, молећи за што обилније наручбине.

Стоваришће намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради
има највећи избор сваковрсног

☞ НАМЕШТАЈА. ☞

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

Опrema за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

12—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 — динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата шиљу се на: Уредништво „Школског Гласника“, Нови Сад (Ujvidék, Hongrie).

Издаје: Ђока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.